

Helyzetkép a déli határszakaszon bekövetkezett tömeges migráció rendészeti kezeléséről

SZÉP Ferenc¹

A publikációm elkészítésével nem egy újabb, a migráció tárgykörével foglalkozó, az eddigi ismereteket új összerendezésben megjelenítő témát szerettem volna megcélozni. A migráció és annak kezelése stratégiai kérdés, ezért a kitűzött céloimat is ennek megfelelően súlyoztam. A témában számos írás született. Ettől függetlenül doktori értekezésemben foglalkozom a migráció fogalmával, általános helyzetével. Áttanulmányozom a balkáni, a közel-keleti, és az afrikai térségből elinduló migrációs mozgások fő útvonalait, miérettjét, kiváltó okait, trendjeit. Bemutatom a szerb-magyar államhatáron napjainkra kialakult tömeges méretű migráció hazai kezelését, hatásait a rendőrség szempontjából.

Kulcsszavak: migráció, tiltott határátlépés, Ideiglenes Biztonsági Határzár

2015-ben több biztonságot veszélyeztető kihívás is megterhelte mindennapjainkat. Közöttük felerősödtek az illegális migráció hullámai, és példa nélküli intenzitással nehezedtek Magyarországra. A társadalmi előrelátás számolt ezzel a lehetőséggel, mert globalizált világunkban a biztonság nem a határainknál kezdődik. A távoli biztonsági kockázatok, kihívások és veszélyforrások drámai gyorsasággal kerülhetnek határainkon belülre. Bármikor, rövid időn belül, komoly előjelek nélkül is történhetnek olyan változások, amelyek gyorsabb választ követelnek meg, akár nagy földrajzi távolságokon átívelve. A biztonsági kihívások kezelésében meghatározó szereppel bír a rendőrség, amelynek alapvető feladata a bűncselekmények megakadályozása, a felderítés, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme.²

A migráció általános helyzete

A migráció értelmezése és megközelítése érdekmotivált és gondolkodásspecifikus. Szűkebb és tágabb körülhatárolása mindig nézőpont és helyzetfüggő. Fontos szerepet kap

¹ SZÉP Ferenc r. százados, határrendészeti alosztályvezető, PhD-hallgató, Gyula Határrendészeti Kirendeltség, Nemzeti Közszerződési Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola
Ferenc SZÉP police captain, border police subdivision leader, PhD student, Gyula Border Police Office, National University of Public Service, Doctoral School of Military Sciences
orcid.org/0000-0002-3125-3380, szepferenc1986@gmail.com

² Varga (2015) 231.

e téren az érintettség. Sok fogalom létezik, sokféle értelmezés és modell áll rendelkezésre, de adott helyzetben a magyar sajátosságokat célszerű a globális kitekintés ellenére a prioritás célkeresztjébe helyezni. A migráció fogalmának vizsgálatánál az értekezés a következő aspektusokat veszi figyelembe: a fogalom etimológiai értelmezése, a migráció jelensége és folyamatának jellege; illetve az előnyök és a hátrányok szempontjából közelíti meg a migráció következményeit. A migráció fogalmát különböző tudományos források más-más módon értelmezik.³

A *Hadtudományi Lexikon* szerint a migráció: „A népesség mozgása, vándorlása egy országon belül vagy országok között. Ha egy országon belül vizsgálják a lakosság áramlását, akkor belső mozgásról, belső vándorlásról beszélnek, az országok közötti mozgást pedig migrációnak, vándorlásnak hívják.”⁴ Az emberi tényező mobilitását és a migráció fogalmát egyenértékűnek tekintem, beleértve az emberi lakóhely-változtatás, az emberek mobilitásának minden formáját, a kényszerű és az önkéntes vándorlást egyaránt.⁵

A nemzetközi migráció napjaink egyik legaktuálisabb problémája. A migráció, legyen az legális vagy illegális, földünkön globális jelenség. A történelmi múlt és a prognosztizált jövő egyaránt arra mutat, hogy a migrációval mint társadalmi jelenséggel együtt kell élnünk, azonban annak törvényes keretek közé szorítása, vagyis az illegális megszüntetése már feladatként jelentkezik számunkra. Az Európai Unió egyre komolyabb biztonságpolitikai kihívásként szembesül az illegális migráció jelenségével, tekintettel arra, hogy évről évre illegális migránsok áradata érkezik Európába. Valós veszélye az ellenőrizhetetlenség, továbbá a hozzá kapcsolódó bűncselekmények.

A nemzetközi vándorlás társadalmi gyökere a kibocsátó országok szempontjából belső társadalmi egyensúly felbomlásából eredeztethető, valamint a kibocsátó és fogadó nemzet közötti gazdasági és politikai érintkezés aszimmetrikus hatalmi viszonyainak történetében keresendő. Történelmi valóság, hogy konszolidált társadalmi viszonyok között a szegénység ellenére is kisebb a lakosság elvándorlási motiváltsága, mint a válságtól, átalakulásoktól terhes időszakokban, gazdasági-társadalmi formációváltás idején, amikor tömeges méreteket is öltött a migráció.⁶ A lakhely elhagyására ösztönző okok meghatározóan társadalmi, gazdasági tényezőkre vezethetők vissza, de szerepet kaphatnak a természeti (árvizek, földrengések, területek elaszályosodása) és a civilizációs (atomerőművek, vegyi üzemek meghibásodása) katasztrófák is. Gazdasági tényezők körébe tartozik a világ déli térségeinek növekvő lemaradása a fejlett világoktól.

Az illegális migráció – modernkori népvándorlás – délkelet-északnyugat irányú tartós fennmaradása és eseti vagy tartós megerősödése mellett számolni kell az emberkereskedelem, az embercsempészi, az árucsempészi tevékenység aktivizálódásával, a kábítószerek, a fegyverek, a lőszer, a biológiai és vegyi anyagok terjesztéséhez kapcsolódó bűncselekményekkel, illetve az illegális migrációra egyre inkább ráépülő nemzetközi

³ Görbe (2010a) 10.

⁴ Szabó (1995) 923.

⁵ Görbe (2010a) 11.

⁶ Szép (2013) 17.

szervezett bűnözés térnyerési törekvéseivel, a terrorizmus egyes sajátos formáinak megjelenésével.

A gazdasági migrációhoz kapcsolódó állampolgárok kiszolgáltatott helyzetével vizsgálva a szervezett bűnözés terén jelentős növekedés figyelhető meg a jelenségekkel összefüggő deliktumok tekintetében. A jogsértések közül kiemelkedő szerepet játszik az embercsempészet és a velejáró közokirat-hamisítás. Az illegális migráció tekintetében az embercsempészek a kibocsátó országtól egészen a célországok határainak illegális átlépéséig hamis, hamisított, fiktív okmányokkal, továbbá különböző gépjárművekben megbújási lehetőségeket biztosítva jelentős anyagi haszonszerzés végett nyújtanak segítséget az adott országba való beutazáshoz, átutazáshoz, valamint kiutazáshoz. A tranzitországok, mint például Magyarország, esetében is a bűnszervezetek az illegális továbbutazáshoz szükséges pihenőhelyeket alakítanak ki, olcsóbb szállásokat bérelnek (például hotel, panzió, magánházak, tanyák, elhagyatott mezőgazdasági épületek) az elkövetők „pihentetése” céljából.

A bűnügyi és nemzetbiztonsági helyzet negatív változása, konkrét események kapcsán az Európai Unió tagállamainak politikai nyomása kikényszerítheti a belső határokon az ellenőrzés időszakos visszaállítását is, ami feltételezi a megfelelő áthelyeződéssel, mobilitással, mobilizálható stratégiákkal rendelkező országos hatáskörű határellenőrzési szervezet létét.⁷ A belső határon a határforgalom-ellenőrzés megszüntetésével a biztonság komplex értelmezéséből kiindulva az egész ország területére kiterjedő, úgynevezett „illegális migrációt ellenőrző mélységi hálót” vezettek be, amelynek koordinátora a rendőrség. A mélységi ellenőrzés a Határforgalom-ellenőrzési Szabályzatról szóló 24/2015. (X.15.) ORFK-utasítás alapján történik. A schengeni külső határszakaszok jellege megkövetelte az erő és az eszközök átcsoportosítását, az ideiglenes ellenőrzés tevékenységi formáinak kialakítását, a speciálisan képzett szakemberek felkészítését és alkalmazását. Megerősödtek a határőrzést végrehajtó elemek.

A prognosztizálható migrációs nyomás és a hozzá kapcsolódó, közbiztonságot veszélyeztető jogellenes tevékenység visszaszorításában csak egységes szervezetű, országos hatáskörű, korszerűen felszerelt és széleskörű jogosítványokkal bíró, más rendvédelmi szervekkel szorosan együttműködő szervezet lehet eredményes. A 21. században a nemzetközi migrációhoz kapcsolódó illegális migrációt, ami évezredes múltra tekint vissza és a jövőben is létezni fog, az egyik legnagyobb, a biztonságunkat érintő kihívások közé soroljuk.⁸

Az illegális migráció fő irányai

A migráció eltérő módon érinti az Európai Unió tagországait mint célterületet. A célországoknak az illegális migráció elleni harc során különböző feladataik vannak. A schengeni térség legvesélyeztetettebb tagországai Olaszország, Magyarország,

⁷ Szép (2013) 18–20.

⁸ Szép (2013) 20–21.

Görögország, Bulgária és Spanyolország. A mediterrán országokba jellemzően vízi úton próbálnak bejutni Észak-Afrika, illetve Törökország irányából, valamint a görög–török szárazföldi határon és a Spanyolországhoz tartozó Melilla és Ceuta városok esetében szárazföldi úton is.

„A klasszikus Balkáni-útvonal jellemzője, hogy a legnagyobb migrációs folyamat Törökországból indul és Görögországon, Albánián és Szerbián keresztül éri el hazánkat, ezzel jelentős nyomás alá helyezve a szerb–magyar szárazföldi határszakaszunkat.”⁹

Említést érdemel a 2015 elején tapasztalt gazdasági migránsáradat vonatkozásában a Koszovó–Szerbia–Magyarország migrációs csatorna. Az elfogások során meghatározó az iraki, a szíriai, a szomáliai, az afganisztáni, a pakisztáni, a koszovói és a szerb állampolgárok jelentős száma. A közép-európai országok, így Magyarország is átmeneti zónát képeznek a nyugati és keleti országok között, tehát a nyugati migráció szempontjából a tranzitfolyosó szerepét töltik be.¹⁰

A Magyarországra illegálisan beutazók meghatározó többsége jelenleg Szerbián keresztül érkezik. A migránsok fennmaradó elenyésző hányada jellemzően Románia, illetve Ukrajna felől lépi át az országhatárt. Az illegális migránsok fő magyarországi útvonalaik kiválasztása során arra törekednek, hogy az országot minél előbb elhagyhassák. A hazánk különböző pontjain jogellenesen bejutó illegális migránsok úti célja szinte minden esetben valamelyik jóléti társadalmi formát felmutató nyugati ország, és csak alacsony számban jelennek meg a kijelölt befogadó állomások valamelyikén. A jogellenes határátlépést követően cél az M5-ös, M3-as autópálya elérése, onnan Budapest, majd a magyarországi „migrációs tölcser” végén az M1-es autópályán vagy vasúton keresztül jellemzően Ausztria irányában próbálják elhagyni hazánkat. A jogsértő személyek által – dél- és nyugat-európai úti céljuk elérése során – Szlovénia érintése sem zárható ki.

A migrációt kibocsátó országok

Az üldöztetés elől menekülők zöme a közel- és közép-keleti térségből, a gazdasági okok miatt útra keltek pedig a Balkánról érkeznek (érkeztek), jellemzően jogellenes határátlépőként. A fő kibocsátó országok a Közel- és Közép-Kelet terrorizmustól és polgárháborútól sújtott államai, így különösen Afganisztán, Szíria és Irak, viszont Koszovóból is kisebb városnyian érkeztek 2014 végén és 2015 elején.

Afganisztán: A szerb határszakasz viszonylatában az éves adatokat tekintve jelenleg a második legjelentősebb migránst kibocsátó ország. Afganisztán a világ harmadik legszegényebb országa, az ország lakosságának háromnegyede megfelelő ivóvízhez sem jut. Afganisztánból 2015-től fokozatosan vonják ki a NATO-csapatokat. Az afganisztáni nemzetközi részvétel az eddigi formától eltérően, de fennmarad. Az afgán állampolgárok főként csoportosan követnek el tiltott határátlépést, általában gyalogo-

⁹ Lukács (2015) 25.

¹⁰ Lukács (2015) 35.

san. Csekély fizetőképességük miatt ritkán veszik igénybe embercsempész segítségét, az embercsempészek terelőcsoportnak¹¹ használják őket. Az elkövetők egy részénél előfordul a többszöri próbálkozás.

Szíria–Irak: Körülbelül tizennégymillió ember kényszerült lakóhelye elhagyására az Irakban és Szíriában dúló háború miatt. A szám magába foglalja a hétmillió szíriai, lakóhelyét elhagyni kényszerülő embert, a hárommillió szíriai menekültet, a kétmillió iraki menekültet, valamint további kétszázezer embert, akik elhagyták otthonukat biztonságot keresve. A válságot övező menekültkérdés egyre terebélyesedő problémát jelent nemcsak a környező államoknak és a Földközi-tengert övező országoknak, hanem az egész Európai Uniónak. Jelentős mértékben emelkedett a bolgár–török határon a tiltott határátlépések száma. Elsődleges cél a nyugat-európai országokba való kijutás. A bizonytalan belpolitikai helyzet, valamint az iszlám háború miatt a jövőben is jelentős számú szíriai állampolgár kel útra a jobb élet reményében.

Koszovó: A Koszovóban élő lakosság majdnem fele szegénységben él. Azaz a helyi lakosság 18%-a extrém, napi 0,90 centből, illetve 27%-a szegénységben, napi 1,40 euróból él. Az ország lakosságának körében 60%-os a munkanélküliség. A korrupció, a szervezett bűnözés és az ismeretségen alapuló foglalkoztatás Koszovó legnagyobb ellensége, amely távozásra kényszeríti a lakosságot. Jellemző a megélhetési, a jövedelemszerzési menekülés, a segélyszerzési rendszer adta lehetőségek kihasználása.¹²

Afrikai térség: Az utóbbi években jelentősen megnőtt az afrikai országokból (Kamerun, Szomália, Nigéria, Mali, Ghána, Elefántcsontpart) Európába tartó gazdasági menekültek száma, akik a jobb megélhetés reményében hagyták el otthonukat.

Kitekintés, menekültstátuszt kérelmezők

A hazánkba érkező, menekültkérelmet benyújtó harmadik országbeli állampolgárok jellemzően – a koszovói gazdasági menekülteket nem számítva – valamelyik fegyveres válságba sodródott ország állampolgáraként próbálnak hazánkon keresztül Európa fejlettebb országaiba jutni. Ilyen válságba sodródott térség több is kialakult 2014-ben Földünkön, azonban négy politikai és katonai szempontból is súlyos konfliktushelyzetről, és annak migrációs következményeiről külön említést kell tenni. Az egyik az iraki Mosul városának iszlám szélsőségesek általi elfoglalásával indult, majd a területet az Iszlám Államnak kikiáltó radikális iszlám harcosok által Irak, majd Szíria más területeinek elfoglalásával folytatódott. A terület rövid időn belül hírhedtté vált a vérontásról és kegyetlenkedésekről, amelyeket megtapasztalva százezrével menekültek el az emberek a térségből.

A másik a szíriai válsághelyzet. Ebben az esetben a kormány és a felkelők között kialakult több éves fegyveres konfliktust kihasználva a szélsőséges Iszlám Állam fegyveresei elfoglalták az ország területének jelentős részét. Az évek óta húzódó konfliktus

¹¹ Terelőcsoport: a hivatalos szervek megtévesztésére szolgál, a fő csoportról igyekeznek a figyelmet elvonni.

¹² Lukács (2015) 30.

következtében millió számra menekültek szír állampolgárok a szomszédos országokba, elsősorban Törökországba.

A harmadik az 1945 óta folyó, a 2015 közepén kieleződött palesztin–izraeli konfliktus, amelynek következtében több százan haltak meg, és a folyamatos rakétatámadások miatt több ezren kényszerültek elhagyni otthonaikat, sokan a szomszédos országokba menekültek.

A negyedik az elhúzódó ukrán–orosz konfliktus, amely elsősorban Ukrajna azon területein csúcsonyul ki, ahol az orosz nemzetiségű lakosok vannak többségben. A kialakult válság azonban nem gerjesztett Nyugat-Európa irányába menekülési hullámot, a migráció elsősorban Ukrajna határain belül alakult ki, illetve az orosz nemzetiségűek esetében Oroszország irányába.

A nagy migrációs nyomás kapcsán Magyarország déli határszakaszán megnövekedett az embercsempészek száma. Az illegális migrációra települő, azt szervező embercsempész szervezetek jól jövedelmező üzleti vállalkozásokká nőttek ki magukat. Jelentős az általuk folytatott megtévesztő propaganda, amely következtében hamis elképzelések alakulnak ki a menekültekben a nyugat-európai viszonyokat és életfeltételeket illetően. A csábítás óriási, sokak a jelentős kockázatokat vállalva is útra kelnek, jelentős pénzüsségeket juttatva az őket megtévesztő és kihasználó gátlástalan bűnözői csoportoknak egy tévesen vizionált jobb jövő reményében.

Az illegális migráció kezelésének főbb formái

Magyarország 2004. május 4-én csatlakozott az Európai Unióhoz, majd 2007. december 21-től teljes jogú schengeni taggá vált. A rendőrség és a határőrség összevonása 2008. január 1-jén valósult meg. Jelen esetben a legfontosabb, hogy a két csatlakozással, valamint a szervezeti átalakítással a rendőrségre nagy felelősség hárul az államhatár őrzetében, az újonnan jelentkező határrendészeti szakterületi feladatok miatt. A fő hangsúly természetesen 2007-től a külső határok őrzetére helyeződik, mivel a belső határokon az ellenőrzést meg kellett szüntetni. Ez azt jelenti, hogy aki bejut a schengeni térség tagállamainak területére, az különösebb akadály nélkül eljuthat bármely tagállamba.

A Magyarország és a Szerbia között lévő szárazföldi határszakasz a fő helyszíne az illegális bevándorlással kapcsolatos cselekmények felfedésének a nyugat-balkáni országokkal közös schengeni külső határon. Ezen a határszakaszon 2015 elején jelentősen megnövekedett a felfedések száma. 2013-tól kezdődően a magyar hatóságok jelentős kihívásokkal néztek szembe a nyugat-balkáni vízumliberalizációt követően megnövekedett utasforgalom kezelése során, valamint a tiltott határátlépések és a menedékkérelmek megnövekedett száma miatt.

A déli határszakasz viszonylatában a döntő figyelem a szerb szakaszra, különösen a Szeged Határrendészeti Kirendeltség területére, a schengeni szárazföldi határok legforgalmasabb részére irányult. A szerb–magyar határszakasz hossza 174,393 km, amelyből 156,889 km szárazföldi határszakasz. A szerb határviszonylatban a helyi

határrendészeti kirendeltségek egymaguk képtelenek voltak a nyomásnak ellenállni, a határrendészeti és a hatáskörükbe utalt idegenrendészeti feladatokat végrehajtani.

Csongrád megyében és Bács-Kiskun megyében az elmúlt öt évet érintő illegális migrációval kapcsolatos adatokat elemezve megállapítható, hogy 2010-től 2014 júniusáig folyamatosan emelkedett, majd 2015. szeptember 15-ig jelentősen megnövekedett a tiltott határátlépők száma. Az ugrásszerű növekedés Csongrád megye szerbiai határszakaszán 2014. júliusában kezdődött. A 2014. október és a 2015. február közötti időszakban folyamatosan nagyszámú koszovói migráns érkezett Magyarország területére, akik esetében az illegális határátlépések (vagy annak kísérletének) száma elérte a napi 1700 főt. Ez év februárjának második felétől jelentős változás állt be az állampolgársági összetétel terén. A német és az osztrák szakértők Szerbiába történő vezénylésének, a szerbiai rendészeti szervek határozottabb fellépésének, Németország koszovóiakkal kapcsolatos menekültügyi eljárásainak, valamint a koszovói kormány szigorító intézkedéseinek köszönhetően közel 80%-kal visszaesett a Koszovóból érkező személyek által elkövetett tiltott határátlépések száma.

Miközben a koszovói személyek száma csökkent, a Közel-Keletről, Afganisztánból és más országból érkezők száma rohamosan növekedett 2015 májusától, amely adat 2015 augusztusáig elérte a 366 409 főt. A személyek többsége a magyar–szerb határszakaszon keresztül érkezett. A határsértéseket jellemezte a csoportos jelleg, amelyeknél előfordult 5-10 fős, de nem ritkán 100-200 fős csoport is. Horvátországon keresztül 161 500 fő, Szerbiából 203 ezer érkezett. Az egy napra eső legtöbb illegális bevándorló 9380 fő volt, amelyet szeptemberben regisztráltak. A 2015. január 1. – december 1. közötti időszakban több mint 176 ezer fő nyújtott be menekültkérelmet.¹³

A migrációs helyzet kezelésével kapcsolatos feladatok összehangolt végrehajtásának támogatása érdekében három rendkívüli intézkedést vezettek be:

- új jogi szabályzást;
- a személyi és a technikai feltételek jelentős mértékű megerősítését;
- fizikai akadály létesítését a határon.

Az államhatárral összefüggő jogsértések megelőzése érdekében a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényt kiegészítették, amely szabályozás 2015. szeptember 15-én lépett hatályba. A határzár tiltott átlépése, megrongálása, valamint építésének megakadályozása bűncselekménynek minősül. Átdolgozták a menedéjogról szóló szabályozást is, amely lehetővé teszi a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalnak a menedékkérelmek gyorsított eljárás keretében történő intézését.

A rendőrség legfelsőbb vezetése stratégiai elvként határozta meg az egyre növekvő migrációs hullám okán, hogy a határrendészeti szervek csak megfelelő erő, illetve eszközök biztosítása mellett tudják felvenni a harcot. A személyi állomány megerősítésének vonatkozásában a szerb határszakaszon lévő határrendészeti kirendeltségek először a rendőrség más szerveitől, a megyei rendőr-főkapitányságoktól, és különösen

¹³ Határrendészeti helyzetkép.

a Készenléti Rendőrségtől kaptak megerősítő erőket. Megalakult a Határrendészeti Operatív Törzs (HOT), majd 2015. szeptember 15-től a feladatok végrehajtását koordináló központi operatív munkaszerv, a Központi Operatív Törzs, amikor is egy ideiglenes Határrendészeti Igazgatóságot hoztak létre megközelítőleg 2000 fővel, akiket az államhatárra vezényeltek. Ezenkívül a Frontex¹⁴-műveletek intenzívebbé váltak, és honvédségi erőket vezényeltek az államhatára. A parlament döntése alapján a honvédség erőinek támogatniuk kellett a határrendészeti szervek munkáját a zöldhatáron történő járőrözés során. A honvédségi megerősítő erők tevékenységét a rendőrség irányította.

Végezetül a schengeni vívmányok maradéktalan megtartása végett az illegális migránsok államhatáron történő tömeges megjelenésének ellensúlyozására 2015 szeptemberében a szerb–magyar szakaszon – kivéve a folyami határszakaszt – felépítették először a gyorstelepítésű drótakadályt (GYODA), majd az Ideiglenes Biztonsági Határzárát (IBH), hogy a bevándorlók lehetőleg a legális belépési pontokat vegyék igénybe, amelynek kivitelezését a magyar honvédség végezte.

Ez a fizikai akadály fémkerítéséből áll, szögesdróttal megerősítve. A kerítésen két kilométerenként ajtó található, amely átjárást biztosít a határrendészeknek a kerítés Szerbia felőli oldalára, amennyiben valakinek segítségre van szüksége a szerbiai oldalon, és ott intézkedés szükséges. Ezenkívül öt kilométerenként kapu található, amely gépjárműveknek biztosít átjárást. Ezek a kapuk az illegális bevándorlók részére beléptetési pontként is használhatók, amennyiben a megfigyelőkamerák felvételei alapján vagy a járőrök részéről erre vonatkozó igény merülne fel. A fizikai akadály rongálásának és az illegális határátlépések elkerülésének érdekében állandó rendőrségi járőrszolgálatot biztosítanak, katonai erők támogatásával. Az Ideiglenes Biztonsági Határzár létesítése óta a szerb–magyar határszakaszon a tiltott határátlépések száma jelentősen csökkent. Statisztikai adatokat elemezve megállapítható, hogy 2015. szeptember 1. és 15. között 47 050 főt fogtak el, akik még az Ideiglenes Biztonsági Határzár felállítása előtt igyekeztek bejutni a schengeni területre. Az Ideiglenes Biztonsági Határzár, illetve a Határrendészeti Igazgatóság felállításával 2015. szeptember 16. és 30. között 3377 főt fogtak el.¹⁵

A határsértések főként azokon a szakaszokon történtek, ahol erdős, bokros, mezőgazdasági növényzet van, vagy csak gyorstelepítési drótakadályt telepítettek, háromméteres határzárak nem.

A rendőrség az idegenrendészeti eljárások során több mint 76 ország állampolgáraival szemben intézkedett, amelyeknél a határrendészeti kirendeltségek állították elő az illegális bevándorlókat, illetve idegenrendészeti kényszerintézkedéseket hajtottak végre; a területi szakirányítás pedig kiutasította, visszaadta, kitoloncolta, idegenren-

¹⁴ Frontex: Az Európai Unió Tagállamainak Külső Határain Való Operatív Együttműködési Igazgatásért Felelős Európai Ügynökség.

¹⁵ Határrendészeti helyzetkép.

dészeti őrizetbe vette őket. Az idegenrendészeti eljárás után az elfogott személyeket átadták a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalnak.¹⁶

A határvonalnál tranzitzőnák vannak, ahol a Szerbia felől ékező illegális bevándorlók nagy többsége az elfogásukat követően menekültstátusz iránti kérelmet nyújt be. Ezek a tranzitzőnák Rösztke és Tompa határátkelőhelyek közelében találhatóak. A tranzitzőnák kerítéssel vannak körülvéve, és 100 fő ügyének feldolgozására, valamint elszállásolására alkalmasak naponta. A tranzitzőnákban, amelyek a határrendészeti szervek és a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal ellenőrzése alatt állnak, kezdődik a menekültügyi eljárás és a regisztráció. Itt a maximum tartózkodási idő 4 hét. Az ellenőrző bizottság rendelkezésére bocsátott információk szerint a bevándorlókat általában egy nap után tovább szállítják. 2015. szeptember 15. és október 15. között 579 menekültkérőt regisztráltak a tranzitzőnákban. Az általános eljárásnak megfelelően minden egyes személyt, aki tiltott határátlépést követett el, rögzítenek a nemzetközi adattárakban.

Érdemes megemlíteni, hogy a tranzitzőnákban külön felügyelők (*supervisor* – ellenőr) vannak, akiknek a feladatuk az alapvető jogok betartásának ellenőrzése. Ezek a személyek hivatalos státusszal rendelkeznek, azonban nem tagjai sem a kormányzatnak, sem pedig a közigazgatásnak. Rendszeresen ellenőrzik az őrizeti helyeket, úgymint a börtönöket, a rendőrkapitányságokat és az előbb említett tranzitzőnákot.

Prognózis

A szír, az iraki és az afgán állampolgárok esetében a továbbiakban is számolnunk kell azzal, hogy a térségükben uralkodó válság következtében nagy számban hagyják el hazájukat, és jellemzően úti okmányok nélkül kívánnak jogellenesen Nyugat- és Észak-Európa valamelyik országába jutni, sok esetben Magyarország érintésével a „zöldhatáron” keresztül. Ezek függvényében szigorítani kell a mélységi ellenőrzéssel kapcsolatos helyi szintű feladatok végrehajtását. A szerbiai határszakasz biztonságos őrizete, a határrend fenntartása érdekében továbbra is szükséges a megerősítő erők és a katonaság alkalmazása.

A horvát–magyar határszakaszon is kiépítették az Ideiglenes Biztonsági Határzárát, az érintett határszakaszt 2015. október 16-án lezárták. A teljes déli határzár létrejötte új útvonalak keresésére ösztönözte, ösztönzi az embercsempész szervezeteket. Tekintettel arra, hogy a szerb–román határszakasz igen hosszú, és domborzati viszonyai sem visszatartó erejűek, várható egy bizonyos mértékű romániai irányú átrendeződés. Az átrendeződés valószínűségét igazolja, hogy egyes információk szerint az embercsempész szervezetek a szerb–román határszakaszt már feltérképezték.

Az Európai Unióra nehezedő, minden szakértői előrejelzést felülmúló illegális bevándorlás utánpótlásbázisa kifogyhatatlannak tűnik, így a schengeni térségbe napi

¹⁶ Lukács (2015) 32.

szinten jogellenesen belépő személyek száma sem fog csökkenni várhatóan a kemény hidegek beálltáig. A téli időjárás enyhülésével viszont a migrációs hullám szinte biztosan felülmúlja majd a jelenlegit.

Az Európai Unió vezetői szerint 2016-ban hozzávetőleg hárommillió menekült és bevándorló érkezik majd a tagországok területére. A jelentés szerint az idén Európába érkezett menekültek és bevándorlók száma a friss kalkulációk szerint jövőre megnégyszereződhet. Nem számítanak arra, hogy 2017-ig lassulna a bevándorlás folyamata.

A Magyar Tudományos Akadémia munkacsoportja szerint a nemzetközi elemzések eredményei alapján a menekültek beáramlása várhatóan nem áll le, sőt talán nem is mérséklődik 2020 végéig. Ez még akkor is igaz lehet, ha a helyzet esetleg stabilizálódik Szíriában, Irakban vagy Afganisztánban. Ráadásul a klímaváltozás valószínűleg tovább erősíti a migrációs folyamatot. A bevándorlási útvonalak elemzése alapján a kutatók azt valószínűsítik, hogy a migráció volumene sem fog csökkenni. A „küldő” országok csoportja nyugat felé bővül. Az etiópai, eritreai és szómáliai eredetű bevándorlás már korábban növekedésnek indult, újabban pedig a szubszaharai Afrika nyugati része is megjelent a „küldő” régiók között.¹⁷

A migráció, a külföldiek bevándorlása változó intenzitással, de állandóan jelen lévő problémája, érzékeny pontja az európai társadalmaknak. Ebből a tényből kiindulva foglalkozni kell a bevándorlás különböző, az egyes európai országokra jellemző demográfiai és gazdasági következményeivel, illetve azokkal a társadalmi konfliktusokkal is, amelyek miatt az idegenellenesség kialakul. Az idegenellenességre vonatkozó, a civil lakosság és a rendőrség körében végzett kutatásokról lásd bővebben Görbe Attiláné Zán Krisztina *A rendőrök és a külföldiek* című tanulmányát.¹⁸

Összefoglalás

A 2015 nyarától kialakult válsághelyzet az európai államok, köztük Magyarország egyik legfőbb próbatételévé vált. A rendőrség hazai és nemzetközi társszervekkel történt együttműködésének köszönhetően hazánkban normalizálódni látszik a migrációs helyzet kezelése. Magyarországon az új törvény hatályba lépése és a szerb határ fizikai értelemben vett lezárása együttese hatással volt a migrációs áradatra, és az áthaladásukat Horvátország és Szlovénia irányába fordította. Az intézkedések sorozatának köszönhetően töredékére csökkent a migrációs mozgások száma.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a védelmet továbbra is fenn kell tartani, mert határainktól délre naponta tízezrek áramlanak az Európai Unió országaiba.¹⁹

¹⁷ MTA (2015) 6.

¹⁸ Görbe (2010b) 84–108.

¹⁹ A tanulmány lezárva: 2016. január 29-én.

IRODALOMJEGYZÉK

- CSMRFK Szeged Határrendészeti Kirendeltség 2015. október havi jelentése.
CSMRFK Szeged Határrendészeti Kirendeltség 2015. november havi jelentése.
Görbe Attiláné Zán Krisztina (2010a): *A magyarországi migráció helyzete, kezelésének feltételei és lehetőségei*. PhD-értekezés.
Görbe Attiláné Zán Krisztina (2010b): A rendőrök és a külföldiek. *Belügyi Szemle*, 59. évf. 10. sz. 84–108.
Lukács János (2015): A tömeges méretű illegális migráció rendészeti kezelésének Csongrád megyei tapasztalatai 2010–2015. *Határrendészeti Tanulmányok*, 12. évf. 1. különszám, 25–35.
Szabó József szerk. (1995): *Hadtudományi Lexikon*. 2. kötet. Budapest, Akadémiai Nyomda.
Szép Ferenc (2013): *A határrendészeti és bünyügyi szolgálati ágak együttműködése Magyarország schengeni külső határszakaszain*. Diplomamunka.
Varga János (2015): A nemzetközi együttműködés lehetőségei az illegális migráció rendőrségi kezelésében. In Hautzinger Zoltán szerk.: *Migráció és rendészet*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozat kiadvány.

Internetes források

- Határrendészeti helyzetkép. Forrás: www.police.hu/sites/default/files/hatarrendeszet_hk_2015.12_angol_1.pdf (2016. 01. 20.)
MTA (2015): *Az Európába irányuló és 2015-től felgyorsult migráció tényezői, irányjai és kilátásai*. In Csuka Gyöngyi – Török Ádám szerk.: *A Magyar Tudományos Akadémia Migrációs Munkacsoportjának elemzése*. Forrás: http://mta.hu/data/cikkek/106/1060/cikk-106072/_europabairanyulo.pdf (2016. 01. 25.)

ABSTRACT

The Situation of Mass Migration Policing Management on the South Border Section

SZÉP Ferenc

Composing my publication, I did not aim to present a new topic on the field of migration. Migration and its handling are questions of strategy, that is why I emphasized my goals regarding strategy. There are already quite a few materials in the field of migration, but - independently from this - I deal with the concept and general situation of migration. I examine the migration routes - which start from the region of the Balkans, the Middle-East and Africa - and their grounds, trends and reasons. I present the national handling of migration and its effects at the Hungarian-Serbian border from the point of view of the Hungarian police, which escalated nowadays.

Keywords: migration, illegal border crossing, temporary security, border barrier